TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2014 m. sausio 16 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Teismų jurisdikcija civilinėse ir komercinėse bylose — Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 — Atsakomybė už gaminį su trūkumais — Prekė, pagaminta vienoje valstybėje narėje, o parduota kitoje — Sąvokos „vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti“ išaiškinimas — Įvykio, dėl kurio atsirado žala, vieta“

Byloje C-45/13

dėl 2012 m. lapkričio 28 d. *Oberster Gerichtshof* (Austrija) sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2013 m. sausio 28 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Andreas Kainz

prieš

Pantherwerke AG

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas L. Bay Larsen, teisėjai M. Safjan (pranešėjas) ir J. Malenovský,

generalinis advokatas N. Jääskinen,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— A. Kainz, atstovaujamo *Rechtsanwalt* K. Kozák,

— Austrijos vyriausybės, atstovaujamos A. Posch,

— Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek ir J. Vláčil,

— Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos S. Brighouse, padedamos baristerės S. Lee,

— Europos Komisijos, atstovaujamos W. Bogensberger ir A.-M. Rouchaud-Joët,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

* Proceso kalba: vokiečių.

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) 5 straipsnio 3 punkto išaiškinimu.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Zalcburge (Austrija) nuolat gyvenančio A. Kainz ir *Pantherwerke AG*, kurios registruota buveinė yra Vokietijoje, ginčą dėl ieškinio dėl žalos atlyginimo su palūkanomis, pagrįsto atsakomybe už gaminius su trūkumais, kurį A. Kainz pareiškė po nelaimingo atsitikimo Vokietijoje su dviračiu, kurį šioje valstybėje narėje pagamino *Pantherwerke AG*, o jis nusipirko iš mažmenininko Austrijoje.

Teisinis pagrindas

Reglamentas Nr. 44/2001

3 Reglamento Nr. 44/2001 2, 11, 12 ir 15 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„2) Tam tikri skirtumai tarp jurisdikciją ir teismo sprendimų pripažinimą reglamentuojančių nacionalinių taisyklių trukdo patikimai veikti vidaus rinkai. Nuostatos dėl jurisdikcijos kolizinių normų civilinėse ir komercinėse bylose suvienodinimo ir formalumų supaprastinimo, siekiant užtikrinti greitą ir paprastą teismo priimtų sprendimų valstybėse narėse, kurios privalo laikytis šio reglamento, pripažinimą ir vykdymą, yra labai svarbios.

<…>

11) Jurisdikcijos taisyklės turi būti ypač nuspėjamos ir pagrįstos principu, pagal kurį jurisdikcija paprastai priklauso nuo atsakovo gyvenamosios vietos, ir šiuo pagrindu jurisdikcija turi būti visada prieinama, išskyrus keletą aiškiai nustatytų situacijų, kuriuose bylinėjimosi objektas arba šalių autonomija pateisinama kaip kitokia susijusi aplinkybė. Turi būti atskirai apibrėžta juridinio asmens buveinė, siekiant didesnio bendrų taisyklių aiškumo ir išvengti jurisdikcijos prieštaravimų.

12) Jurisdikcija turėtų būti nustatoma ne tik pagal atsakovo gyvenamąją vietą, bet ir pagal kitą alternatyvų jurisdikcijos pagrindą, atsižvelgiant į glaudų ryšį tarp teismo ir bylos arba siekiant padėti tinkamai vykdyti teisingumą.

<…>

15) Siekiant harmoningai vykdyti teisingumą, reikia sumažinti vienu metu vykstančių teismo procesų galimybę ir užtikrinti, kad dviejose valstybėse narėse nebūtų priimami nesuderinami sprendimai. <...>“

4 Pagal šio reglamento II skyriaus 2–31 straipsnius reglamentuojamos jurisdikcijos taisyklės.

5 Šio skyriaus 1 skirsnis „Bendrosios nuostatos“ apima 2 straipsnio 1 dalį, kuri suformuluota taip:

„Pagal šį reglamentą valstybėje narėje nuolat gyvenantiems asmenims, neatsižvelgiant į jų pilietybę, bylos turi būti keliamos tos valstybės narės teismuose.“

6 Šio reglamento tame pačiame skirsnyje esančio 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybėje narėje nuolat gyvenantiems asmenims bylos gali būti keliamos kitos valstybės narės teismuose tik pagal šio skyriaus 2–7 skirsniuose nustatytas taisykles.“

7 Šio reglamento 5 straipsnio 3 punktas yra jo II skyriaus 2 skirsnyje „Speciali jurisdikcija“. Jame numatyta:

„Valstybėje narėje nuolat gyvenančiam asmeniui kitoje valstybėje narėje byla dėl:

<…>

3) civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto gali būti iškelta vietos, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti, teismuose.“

Reglamentas (EB) Nr. 864/2007

8 Pagal 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II) (OL L 199, p. 40) 7 konstatuojamąją dalį:

„Šio reglamento dalykinė [materialinė] taikymo sritis ir nuostatos turėtų būti suderintos su <...> Reglamentu [Nr. 44/2001] <...> ir su dokumentais, reglamentuojančiais sutartinėms prievolėms taikytinos teisės klausimus.“

9 Šio reglamento 5 straipsnyje „Atsakomybė už produktus“ nustatyta:

„1. Nepažeidžiant 4 straipsnio 2 dalies, dėl produkto sukeltos žalos atsirandančioms nesutartinėms prievolėms taikoma:

a) šalies, kurioje yra žalą patyrusio asmens įprastinė gyvenamoji vieta žalos atsiradimo metu, teisė, jei produktas buvo parduodamas toje šalyje arba, jei ši sąlyga netenkinama;

b) šalies, kurioje produktas buvo įgytas, teisė, jei produktas buvo parduodamas toje šalyje arba, jei ši sąlyga netenkinama;

c) šalies, kurioje atsirado žala, teisė, jei produktas buvo parduodamas toje šalyje.

Tačiau jei traukiamas atsakomybėn asmuo pagrįstai negalėjo numatyti, kad produktas ar tos pačios rūšies produktas parduodamas šalyje, kurios teisė taikoma pagal a, b ar c punktus, taikoma tos šalies, kurioje yra jo įprastinė gyvenamoji vieta, teisė.

2. Jeigu pagal visas bylos aplinkybes yra aišku, kad deliktas yra akivaizdžiai glaudžiau susijęs su kita nei 1 dalyje nurodyta šalimi, taikoma tos kitos šalies teisė. Akivaizdžiai glaudesnis ryšys su kita šalimi gali būti pagrįstas visų pirma remiantis prieš tai jau egzistuojančiais santykiais tarp šalių, pavyzdžiui, su konkrečiu deliktu glaudžiai susijusia sutartimi.“

Direktyva 85/374/EEB

10 1985 m. liepos 25 d. Tarybos direktyvos 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už gaminius su trūkumais, derinimo (OL L 210, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 257), iš dalies pakeistos 1999 m. gegužės 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/34/EB (OL L 141, p. 20; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 4 t., p. 147), 11 straipsnyje numatyta:

„Valstybės narės savo teisės aktuose įtvirtina, kad pagal šią direktyvą nukentėjusiam asmeniui suteiktos teisės nustoja galioti praėjus 10 metų nuo tos dienos, kai gamintojas išleido į apyvartą konkretų žalą padariusį gaminį, nebent nukentėjęs asmuo jau yra pareiškęs ieškinį gamintojui.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

11 *Pantherwerke AG* yra bendrovė, turinti registruotą buveinę Vokietijoje, kuri gamina ir parduoda dviračius. 2007 m. lapkričio 3 d. Zalcburge nuolat gyvenantis A. Kainz iš bendrovės *Funbike GmbH*, įsteigtos Austrijoje, nusipirko *Pantherwerke AG* pagamintą dviratį. 2009 m. liepos 3 d. važinėdamas šiuo dviračiu Vokietijoje jis nukrito ir susižeidė.

12 *Landesgericht Salzburg* A. Kainz reikalavo, kad, remiantis atsakomybe už gaminį su trūkumais, *Pantherwerke AG* sumokėtų 21 200 eurų sumą su palūkanomis ir atitinkamomis išlaidomis, taip pat, kad būtų pripažinta šios bendrovės atsakomybė už būsimą žalą, susijusią su šiuo nelaimingu atsitikimu. A. Kainz teigimu, jis nukrito dėl to, kad nuo dviračio šakės atsiskyrė jos antgaliai. *Pantherwerke AG*, kaip gaminio gamintoja, yra atsakinga už šį gamybos trūkumą.

13 Grįsdamas teismo, kuriame pareiškė ieškinį, jurisdikciją, A. Kainz remiasi Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktu. Įvykis, dėl kurio atsirado žala, įvyko Austrijoje, nes ten dviratis buvo išleistas į apyvartą, t. y. juo pradėjo disponuoti galutinis vartotojas įvykus komercinio platinimo faktui.

14 *Pantherwerke AG* ginčija tarptautinę Austrijos teismo jurisdikciją. Jos teigimu, įvykis, dėl kurio atsirado žala, atsitiko Vokietijoje. Pirma, Vokietijoje gaminys buvo pagamintas, antra, jis išleistas į apyvartą šioje valstybėje narėje, išsiuntus jį iš vietos, kur yra šios bendrovės buveinė.

15 Tiek pirmojoje, tiek apeliacinėje instancijose bylą dėl A. Kainz ieškinio iš esmės nagrinėję teismai neigė turintys tarptautinę jurisdikciją.

16 Gavęs kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad būtina išaiškinti įvykio, dėl kurio atsirado žala, vietos sąvoką atsakomybės už gaminį su trūkumais atveju.

17 Šiomis aplinkybėmis *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Reglamento Nr. 44/2001] 5 straipsnio 3 punkte pateiktą formuluotę „vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti“, atsakomybės už gaminį su trūkumais atveju reikia aiškinti taip:

a) kad vieta, kurioje atsitiko įvykis, dėl kurio atsirado žala, („Handlungsort“) – tai vieta, kur yra gamintojo buveinė;

b) kad vieta, kurioje atsitiko įvykis, dėl kurio atsirado žala, („Handlungsort“) – tai vieta, kur gaminys išleistas į apyvartą;

c) kad vieta, kurioje atsitiko įvykis, dėl kurio atsirado žala, („Handlungsort“) – tai vieta, kur vartotojas įsigijo gaminį?

2. Jeigu atsakymas į [pirmojo klausimo b punktą] būtų teigiamas:

a) ar gaminys laikomas išleistu į apyvartą, kai baigiasi gamintojo gamybos procesas ir prasideda pardavimo procesas, per kurį gaminys yra siūlomas visuomenei naudoti ar vartoti?

b) ar gaminys laikomas išleistu į apyvartą, jeigu jis struktūriškai parduodamas galutiniam vartotojui?“

Dėl prejudicinių klausimų

18 Šiais prejudiciniais klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori žinoti, kaip nagrinėjant gamintojo atsakomybę už gaminį su trūkumais reikia aiškinti Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktą, siekiant nustatyti vietą, kur įvyko įvykis, dėl kurio atsirado žala.

19 Siekiant atsakyti į šį klausimą reikia priminti, pirma, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką Reglamento Nr. 44/2001 nuostatos turi būti aiškinamos autonomiškai, atsižvelgiant į jo sistemą ir tikslus (žr., be kita ko, 2009 m. liepos 16 d. Sprendimo *Zuid-Chemie*, C-189/08, Rink. p. I-6917, 17 punktą ir 2013 m. spalio 3 d. Sprendimo *Pinckney*, C-170/12, 23 punktą).

20 Be to, pažymėtina, kad nors iš Reglamento Nr. 864/2007 7 konstatuojamosios dalies aiškiai matyti, jog Sąjungos teisės aktų leidėjas stengėsi užtikrinti darną tarp, pirma, Reglamento Nr. 44/2001, ir, antra, materialinės taikymo srities bei Reglamento Nr. 864/2007 nuostatų, iš to neišplaukia, kad dėl šios priežasties Reglamento Nr. 44/2001 nuostatos aiškintinos atsižvelgiant į Reglamento Nr. 864/2007 nuostatas. Bet kuriuo atveju dėl siekiamos darnos Reglamento Nr. 44/2001 nuostatų aiškinimas negali prieštarauti jo sistemai ir tikslams.

21 Šiuo klausimu primintina, kad Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus nuostatose numatyta bendros jurisdikcijos priskyrimo sistema yra pagrįsta principu, nustatytu jo 2 straipsnio pirmoje pastraipoje, pagal kurį valstybėje narėje nuolatinę gyvenamąją vietą turintiems asmenims, kad ir kokia būtų jų pilietybė, byla keliama tos valstybės teismuose. Tik nukrypstant nuo bendros atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos teismų jurisdikcijos taisyklės, Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 2 skirsnio nuostatose numatytos kelios specialios jurisdikcijos taisyklės, tarp kurių yra ir nustatytoji šio reglamento 5 straipsnio 3 punkte (2013 m. liepos 18 d. Sprendimo *ÖFAB*, C-147/12, 30 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

22 Šios specialios jurisdikcijos taisyklės turi būti aiškinamos siaurai ir negalima jų aiškinti plačiau, nei minėtame reglamente aiškiai įtvirtinti atvejai (minėto Sprendimo *ÖFAB* 31 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

23 Tačiau iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad tuo atveju, kai vieta, kur buvo padarytas pažeidimas, dėl kurio gali kilti deliktinė arba kvazideliktinė atsakomybė, ir vieta, kur dėl šio pažeidimo atsirado žala, nesutampa, Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punkte esanti formuluotė „vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis“ reiškia žalos atsiradimo vietą ir įvykio, dėl kurio atsirado ši žala, vietą, todėl atsakovui ieškinys gali būti pareiškiamas ieškovo nuožiūra vienos iš šių dviejų vietų teisme (žr., be kita ko, minėto Sprendimo *Zuid-Chemie* 23 punktą ir minėto Sprendimo *Pinckney* 26 punktą).

24 Kadangi nustačius vieną iš šių siejamųjų veiksnių galima pagrįsti jurisdikciją to teismo, kuris objektyviai gali geriausiai įvertinti, ar įvykdytos asmens, kuriam iškelta byla, atsakomybę pagrindžiančios sąlygos, šis reikšmingas siejamasis veiksnys turi būti teismo, į kurį kreiptasi, veiklos teritorijoje (žr. minėto Sprendimo *Pinckney* 28 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

25 Pagrindinėje byloje neginčytina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas svarsto tik įvykio, dėl kurio atsirado žala, vietos nustatymą.

26 Teisingumo Teismas šiuo klausimu jau pažymėjo, kad atsakomybės už gaminį su trūkumais atveju ši vieta yra ten, kur atsitiko įvykis, padaręs žalą pačiam gaminiui (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Zuid-Chemie* 27 punktą). Iš esmės ši aplinkybė atsiranda vietoje, kur aptariamas gaminys pagaminamas.

27 Kadangi dėl galimybės surinkti įrodymus, padedančius nustatyti aptariamą trūkumą, paties įvykio, padariusio žalą gaminiui, vietos artumas palengvina tinkamai vykdyti teisingumą ir veiksmingai organizuoti procesą, jurisdikcijos priskyrimas vietos, kur atsitiko šis įvykis, teismui atitinka specialios jurisdikcijos taisyklę, numatytą Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punkte, pagrįstą itin glaudžia sąsaja tarp ginčo ir vietos, kur atsitiko arba gali atsitikti žalą sukėlęs įvykis, teismų (šiuo klausimu žr. minėtų sprendimų *Zuid-Chemie* 24 punktą ir *Pinckney* 27 punktą).

28 Be to, jurisdikcijos priskyrimas nagrinėjamo produkto pagaminimo vietos teismui atitinka jurisdikcijos taisyklių nuspėjamumo reikalavimą, nes tiek gamintoja atsakovė, tiek nukentėjusi ieškovė gali pagrįstai numatyti, jog šis teismas geriausiai priims sprendimą nagrinėjamoje byloje, be kita ko, dėl šio gaminio trūkumo.

29 Todėl reikia konstatuoti, kad nagrinėjant gamintojo atsakomybę už gaminį su trūkumais įvykio, dėl kurio atsirado žala, vieta yra nagrinėjamo gaminio pagaminimo vieta.

30 Galiausiai negalima pritarti A. Kainz argumentui, kad aiškinant specialią jurisdikciją deliktų ar kvazideliktų atveju reikia atsižvelgti ne tik į gero teisingumo vykdymo interesą, bet ir į žalą patyrusio asmens interesus, leidžiant jam pareikšti ieškinį savo gyvenamosios vietos valstybėje narėje.

31 Be aplinkybės, kad Teisingumo Teismas nusprendė, jog Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktas neskirtas specialiai suteikti silpnesnei šaliai didesnę apsaugą (šiuo klausimu žr. 2012 m. spalio 25 d. Sprendimo *Folien Fischer ir Fofitec*, C-133/11, 46 punktą), dar reikia pažymėti, kad A. Kainz pasiūlytas aiškinimas, pagal kurį įvykio, dėl kurio atsirado žala, vieta yra vieta, kur nagrinėjamas produktas buvo perduotas galutiniam vartotojui ar perpardavėjui, neužtikrintų, kad šis vartotojas bet kuriuo atveju galėtų kreiptis į savo gyvenamosios vietos teismą, nes ši vieta galėtų būti kitur, net kitoje šalyje.

32 Bet kuriuo atveju, kai taikant objektyvius Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punkto aiškinimo kriterijus tariamai neįmanoma nustatyti valstybės narės, kurioje gyvena ieškovas, teismų jurisdikcijos, pagal šio sprendimo 21 punkte primintą bendrąją taisyklę jurisdikciją turi atsakovo gyvenamosios vietos teismai.

33 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti taip: Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktas aiškintinas taip, kad nagrinėjant gamintojo atsakomybę už gaminį su trūkumais įvykio, dėl kurio atsirado žala, vieta yra nagrinėjamo gaminio pagaminimo vieta.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

34 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 5 straipsnio 3 punktą reikia aiškinti taip, kad nagrinėjant gamintojo atsakomybę už gaminį su trūkumais įvykio, dėl kurio atsirado žala, vieta yra nagrinėjamo gaminio pagaminimo vieta.

Parašai.